

Het is gaat niet goed met de duinen in Nederland, meent de stichting Duinbehoud. Er moet snel iets gebeuren om te voorkomen dat milieuverontreiniging, waterwinning, recreatie en jacht het karakter van 'de gouden rand van Nederland' aantasten, zo lieten de natuurbeschermers kort geleden aan staatssecretaris Gabor weten. Toch is de Haagse duinkenners Jan van den Ende niet pessimistisch.

Verdroging, verzuring, vervuiling; er liggen grote gevaren op de loer voor onze duinen. Jan van den Ende, consultant van Duinbehoud, de stichting die een alarmerend rapport over de 'gouden rand van Nederland' deed verschijnen, blijft desondanks optimistisch. "De duinen zijn sterk. Ze vechten terug. Maar de mens moet wel een handje helpen om dat gevecht te winnen."

Wilhelmina

Van den Ende, producent van voornamelijk natuurfilms, komt al sinds 1932 in de duinen. "Ik heb speciale toestemming om in de waterleidingduinen te lopen. Als jongetje deed ik het stiekem. Je moest uitkijken dat de koddebeier je niet zag. We liepen door een sprang, een diepte waar water stond, met sterk ruikende mint er omheen. We dronken van het water, heel plechtig, een soort ritueel. Op een dag kwamen m'n vriendin en ik in die sprang opeens een enorme vrouw tegen. Het was koningin Wilhelmina. Ze schilderde daar ergens. 'Dag jongens', zei ze. 'Dag koningin', zeiden wij."

"Zure regen zorgt ervoor dat dagelijks krankzinnig veel kilo's kunstmest over de duinen worden uitgestrooid. Onttrekking van grondwater doet de duinen verdrogen. Tegelijk wordt er vervuild rivierwater ingepompt. Je kunt zeggen dat de inhoud van duizenden wasmachines hier worden geloosd alsmede wagenladingen varkensmest. Die rotzooi blijft in het zand zitten. Grassen en duinriet houden van verzuurde en stikstofrijke grond. Net als brandnetels en wilgenroosjes. Ze verdringen de oorspronkelijke vegetatie."

"Je kunt het maaien en afvoeren. Dan is de mest weg. De duinwaterleiding Zuid-Holland is daarmee begonnen. Op die

'De duinen zijn sterk, ze vechten terug, maar we moeten ze wel een handje helpen'

Foto: Jan Heut/CPD

gemaakte plekken groeit weer parrassia, een oorspronkelijk duinbloemetje. En dat prachtig oranjezuur duizend gulden kruid. Maar je kan moeilijk het hele duin gaan maaien. Begrazing is de oplossing. Je ziet in de duinen de gekste paarden en koeien lopen tegenwoordig. Franse vleeskoeien, zoals de Blonde d'Aquitaine en de Limousin, voor de scharrellslagers. Pony's die het elders zo leuk doen op maneges en als knuffeldier voor pubers. Ik zie liever geen knollen en koeien in de duinen. Beter is het om wisenten en edelherten uit te zetten, want die horen oorspronkelijk bij het landschap."

Kloosters

Bebouwing hoort ook niet bij het duinlandschap, torenflats al helemaal niet. "Bouwen in het duin is gemakkelijk en goedkoop. Je kunt dat de Hoogovens verwijten, maar in wezen doen ze hetzelfde als vroeger de monniken en de edelen. Er zijn heel wat kloosters en kastelen in de duinen neergezet." "Als natuurbeschermers moet je

De inhoud van duizenden wasmachines wordt in de duinen geloosd.

overigens niet overdrijven. Weliswaar hoeft niet de hele zeereep op Deltahoogte te zijn, maar als je de natuur z'n gang liet gaan zou dat in '53 hebben betekend dat Den Haag twee meter onder water zou hebben gestaan en Schiphol maar liefst zes meter. Tussen Katwijk en de Wassenaarseslag zijn de duinen kilometers breed. Daar mag de zee best inbreken. Dan krijg je sluffers zoals op Texel. Waar je het landschap kan herstellen moet je dat doen. Een bollenveld van een kweker die ernee ophoudt kun je laten onderstuiven. Zo gebeurt het hier in de waterleidingduinen met oude schietbanen." Op het vroegere schietterrein op de Waalsdorpervlakte hebben wind en zand vrij spel gekregen. De contouren van de schietbaan zijn vervaagd. Wat verroeste kogels steken nog boven het zand uit. Er is spontaan helm gaan groeien. "Het mooiest is als het zo diep uitstuift dat er door het

grondwater een natte vallei ontstaat," zegt Jan van den Ende. De waterleidingmaatschappij werkt in die zin mee. "De tijd dat verstuiwen niet mocht is voorbij. Ook anderszins denken de waterproducenten mee. Om het grondwater te sparen wordt het te zuiveren rivierwater heel diep de grond ingebracht, onder de afsluitende lagen klei en leem gepompt, waarna bacteriën in alle rust hun zuiverende werk kunnen doen. "Al vind ik dat een dergelijke diepte-infiltratie ook buiten het duingebied kan gebeuren." Van den Ende heeft een goed contact met wat hij de 'waterjongens' noemt. "Het zijn geen dolgedraaide technici. Soms weten ze het niet, moet je ze wijzen op andere mogelijkheden. Biologen kunnen zich net zo goed blindstaren op hun eigen vakgebiedje. Zo was hier een plantenbioloog drie weken bezig enkele vierkante meters duingrond te bestuderen terwijl hij niet in de gaten had dat hij een kievitsnest verstoortte. Andersom kan een dierenkenners de mooiste plantjes vertrappen zonder dat hij het zelfs maar weet."

Op de wandeling met Van den Ende over de Waalsdorpervlakte leer je dingen zien die voor een leek ongezien blijven. Het verschil tussen het spoor van een vos en van een hond wordt zo duidelijk. En dat konijnen twintig jaar op dezelfde plek blijven poepen en daardoor de vegetatie vrijmaken. Dat konijnen kunnen klimmen moet voor menigeen verrassend zijn. Die, overigens moeizame, klim is nodig om de soort in stand te houden, want de boomstam bevestigt een stof die het knaagdier nodig heeft om zich voort te kunnen planten. Konijnen zijn volgens Van den Ende ideale maaimachines en daardoor heel geschikt om het evenwicht in de duinvegetatie te herstellen. Niks schadelijk dus, konijnen. Van den Ende zegt dat de berk het duin hoort, maar de wilg niet en dat er dus iets is verstoord. Maar hij wanhoopt niet, want de buizerd en de spewer zijn terug van weggeweest. En de natuur is sterk.

Pieter van de Vliet